

Accountantsverslag 2018

Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland

19 maart 2018

Aan het Algemeen Bestuur en de
Directie van Belastingssamenwerking
Gouwe-Rijnland
T.a.v. mw. E.T.M. van Kesteren

Postbus 1141
2302 BC Leiden

Rotterdam, 19 maart 2018
Kenmerk: MS/EDG/1063253/2018

*Ter informatie: De digitale versie
van dit document is vanaf de
inhoudspagina interactief.*

*Aan de hand van de menustructuur kan door
het document genavigeerd worden. Via een
klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap
terug in de menustructuur totdat u
uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de
inhoudsopgave) uitkomt.*

Geachte leden van het Algemeen Bestuur en Directie,

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (hierna te noemen 'BSGR') gecontroleerd. Zoals afgesproken in de overeenkomst d.d. 13 december 2016, rapporteren wij onze bevindingen in een accountantsverslag. U heeft nu het accountantsverslag naar aanleiding van de controle 2018 voor u. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij reeds afgestemd met de betrokkenen in de organisatie.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de BSGR bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,
BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. C.M. Steehouwer MSc RA

Inhoudsopgave

1. Management samenvatting

2. Belangrijke interne en externe ontwikkelingen

3. Uw jaarrekening en onze bevindingen

4. Uw interne beheersing en onze bevindingen

Bijlagen

1. Management samenvatting

Strekking controleverklaring	Top 5 aandachtspunten voor 2019
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken omtrent de getrouwheid en de rechtmatigheid. ▪ Ten aanzien van de WNT-verantwoording hebben wij geen bevindingen. ▪ Het jaarverslag en daarin opgenomen toelichtingen is verenigbaar met de jaarrekening. ▪ De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en in overeenstemming met het BBV.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vanaf 2019 worden de twee tussentijdse rapportages vervangen door een 8-maandsrapportage. Deze wijziging dient tevens te worden doorgevoerd in de regeling financieel beheer 2014. Wij adviseren u dan ook deze te actualiseren en opnieuw vast te stellen en daarbij tevens de aspecten rond investeringen en maximale kassaldi te herijken (zie hierna). ▪ Aandacht voor juiste opname gegevens Leiderdorp vanwege de toetreding. ▪ Naleving aanbestedingswetgeving inzake inhuur personeel. ▪ Richtlijn opstellen voor maximering kassaldo en opstellen van proces verbaal kastelling, waaruit het vier-ogen-principe blijkt. ▪ Explicitering instemming AB met begrote investeringen inbedden in begrotingsstukken en actief bewaken van uitputting investeringskredieten.
Belangrijkste bevindingen	Resultaat 2018
<ul style="list-style-type: none"> ▪ De investeringen zijn niet expliciet door het algemeen bestuur geautoriseerd middels de begroting, wel zijn de investeringen in de begroting genoemd als onderdeel van de automatiseringslasten. Het bedrag waarmee de begroting is overschreden (lasten plus investeringen) is onrechtmatig, dit betreft een bedrag van € 73.785. ▪ Wij hebben op programmaniveau gecontroleerd in hoeverre sprake is van overschrijdingen van de begroting. Deze zijn niet aanwezig, op grond waarvan wij geen bevinding hebben ten aanzien van de begrotingsrechtmatigheid. ▪ BSGR is per oktober 2018 overgegaan op een gedigitaliseerd factuurverwerkingsproces. De identificatie en authenticatie van de digitale omgeving voldoet aan de daaraan te stellen eisen.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ten opzichte van de begroting is een positief resultaat behaald van € 0,3 miljoen. Dit voordeel is als volgt tot stand gekomen:<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lagere personeelskosten ad € 85.000 doordat vacatures niet zijn ingevuld. ▪ Lagere kapitaallasten ad € 44.000 doordat investeringen pas in 2019 in gebruik zijn genomen, waardoor hier gedurende 2018 nog niet op wordt afgeschreven. ▪ Lagere automatiseringslasten ad € 92.000 doordat kosten zijn verschoven naar investeringen (€ 62.000) en diverse kleine posten (€ 30.000). ▪ Lagere lasten overige goederen en diensten ad € 62.000, onder andere door lagere externe advieskosten, lagere portiekosten en hogere proces-, gerechts- en griffiekosten.

2. Uw jaarrekening en onze bevindingen

2.1 Uw financiële positie

2.1 Uw financiële positie

Resultaatanalyse 2018

Het resultaat van BSGR over het jaar 2018 bedraagt € 625.000 (voordelig). In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Overzicht van baten en lasten 2018				
	Resultaat 2018	Gewijzigde begroting	Δ	Δ in %
<i>(alle bedragen in € '000)</i>				
Programma 1 Heffen	-	-	-	0%
Programma 2 Informatie & Inning	-	-	-	0%
Programma 3 Waarderen	325	337	-12	-4%
Programma 4 Directie & Bedrijfsvoering	-	-	-	0%
Algemene dekking & onvoorzien	-620	-306	-314	103%
Saldo van baten en lasten	-295	31	-326	-1052%
Onttrekkingen reserves	-330	-357	27	-8%
Dotatie aan reserves	-	-	-	0%
Resultaat	-625	-326	-299	92%

Ten opzichte van de begroting is een positief resultaat voor mutaties reserves behaald van € 0,3 miljoen. Dit voordeel is als volgt tot stand gekomen:

- Lagere personeelskosten € 85.000 doordat vacatures niet zijn ingevuld in het betreffende jaar.
- Lagere kapitaallasten: € 44.000 doordat investeringen pas in 2019 in gebruik worden genomen, waardoor de afschrijvingslasten niet ten laste van 2018 komen.
- Lagere automatiseringslasten: € 92.000 doordat kosten zijn verschoven naar investeringen (€62.000) en diverse kleine posten (€30.000).
- Lagere lasten overige goederen en diensten € 62.000, onder andere door lagere externe advieskosten, lagere portiekosten en hogere proces-, gerechts- en griffiekosten.

We merken op dat de BSGR het resultaat per programma naar nihil brengt door de baten naar rato toe te rekenen over de programma's. Het jaarrekeningresultaat wordt hierdoor zichtbaar in programma Algemene dekking & onvoorzien. Het resultaat op programma 3 wordt gedekt vanuit mutaties in de bestemmingsreserve. De verwerkingwijze is toegestaan binnen het BBV.

2.1 Uw financiële positie

Observaties ten aanzien van het weerstandsvermogen

In de paragraaf weerstandsvermogen is door de BSGR een aantal risico's benoemd, die zich in de toekomst voor kunnen doen. De belangrijkste beschreven risico's zijn:

1. Afschaffing van de koepelvrijstelling

De afschaffing van de koepelvrijstelling voor de BTW leidt tot een hogere kostprijs van de BSGR als geheel. De BSGR stelt de impact van dit risico op € 1,5 miljoen. De financiële impact zal vooral bij de deelnemers komen, omdat de deelnemersbijdragen dan BTW-belast zijn.

2. Afloop huurcontract

De BSGR heeft nog tot en met oktober 2022 een huurcontract voor het huidige pand. Na afloop van dit huurcontract overweegt de BSGR een verhuizing. De kosten die samenhangen met deze verhuizing worden geschat op € 0,5 miljoen.

3. Vervanging belastingapplicatie

De BSGR heeft, evenals een aantal andere belastingsamenwerkingen, een jaarcontract met de leverancier. Op het moment dat een van de concurrenten van deze applicatie een aanbesteding eist, dient de BSGR hieraan te voldoen. Het voeren van een nieuwe aanbesteding en de kosten van de implementatie van de software wordt geschat op € 1,1 miljoen.

Conclusie

De BSGR voorziet risico's met een totale omvang van € 3,1 miljoen euro (waarvan ongeveer € 1,5 miljoen betrekking heeft op risico's bij de deelnemers aan de BSGR, zijnde onderdeel 1 van de hierboven benoemde risico's. Hiermee blijft een risico ter grootte van € 1,6 miljoen over voor de BSGR, terwijl het vrij besteedbare eigen vermogen € 0,3 miljoen bedraagt.

Indien een van de bovenstaande risico's zich voordoet, heeft de BSGR beperkt eigen middelen om dit te kunnen opvangen. Wij adviseren u als bestuur expliciet bespreekbaar te maken en te besluiten over beleid hoe eventuele risico's opgevangen worden die zich in de toekomst kunnen voordoen. Dit kan ofwel door het versterken van het eigen vermogen bij BSGR ofwel door een aanvullende deelnemersbijdrage ten aanzien van het eventuele negatieve exploitatieresultaat indien risico's zich daadwerkelijk voordoen.

3. Belangrijkste bevindingen

3.1 Bevindingen in de controle

3.2 Top 5 aandachtspunten 2019

3.1 Bevindingen in de controle

Proces jaarafsluiting en controle

Het proces rondom de jaarafsluiting is toereikend wat blijkt uit beperkte bespreekpunten en correcties. We hebben in het proces geen materiële leemten geconstateerd. De controle is prettig en soepel verlopen en de oplevering van de stukken was van voldoende diepgang.

Inkoopfactuur- controle

Bij de controle op het inkoopproces is vastgesteld dat van een tweetal facturen in de selectie aanvankelijk niet kon worden aangetoond dat deze door de budgethouder akkoord waren bevonden. Op grond van deze bevinding is de controle op de inkoopfacturen door ons uitgebreid. Nadat de aanvullende selectie is aangekondigd en uitgezet zijn de twee facturen voorzien van paraaf alsnog gevonden. Wij hebben de aanvullende controle op de inkoopfacturen alsnog uitgevoerd en hieruit bleken geen bevindingen.

Reclassificaties

Uit de controle blijkt een reclassificatieverschil tussen de overlopende activa en crediteuren van € 44.047. Dit is ontstaan doordat een te hoog bedrag aan debet facturen onder de crediteuren is overgeboekt naar de overlopende activa. Daarnaast is een investeringsfactuur dubbel geboekt in de administratie. Dit is gedurende het controleproces door de organisatie gesignaleerd en in de definitieve jaarrekening gecorrigeerd.

Besluitvorming investerings en helderheid regeling financieel beheer 2014

Ten aanzien van de investeringen is in de begroting niet duidelijk vermeld welke investeringen de BSGR voornemens is te doen en voor welk bedrag. Daarmee wordt voor de investeringen geen expliciete besluitvorming van het algemeen bestuur gevraagd voor de op handen zijnde investeringen. In de regeling financieel beheer 2014 is in artikel 4 vastgelegd dat investeringen ofwel in de begroting moeten worden opgenomen, ofwel separaat ter besluitvorming moeten worden voorgelegd. Dit is niet verder geduid in de regeling. De BSGR heeft in de begroting wel de automatiseringslasten opgenomen en geeft aan dat hier ook investeringen in zijn opgenomen, wat in de tekst in de begroting ook is verwoord. Dit totaalbedrag is echter niet gesplitst tussen investeringen en kosten. De gerealiseerde investeringen en automatiseringskosten tezamen overschrijden het begrote bedrag met € 73.785 wat als onrechtmatigheid is aangemerkt

Wij bevelen u aan de regeling financieel beheer 2014 aan te scherpen op dit punt, zodat hierin duidelijk wordt vermeld op welk moment investeringen ter besluitvorming worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur (tijdens begrotingsbehandeling of tussentijds). Daarnaast vereisen het BBV en de Kadernota rechtmatigheid dat investeringen expliciet in de begroting worden vermeld en dat investeringskredieten worden goedgekeurd door het Algemeen Bestuur. Wij hebben vastgesteld dat dit in de inmiddels voorbereide begrotingswijziging voor 2019 is gebeurd, hoewel in de tabel ten aanzien van het EMU-saldo nog niet het investeringsbedrag is vermeld. Dit zal eveneens dit kalenderjaar alsnog worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.

3.1 Bevindingen in de controle (vervolg)

Inkoopproces	<p>Na het uitbrengen van de managementletter heeft de BSGR het proces voor de autorisatie van inkoopfacturen gedigitaliseerd. Hiervoor is een nieuwe applicatie aangeschaft en ingericht voor het gebruik binnen de organisatie. Wij hebben voor deze significante wijziging in het proces aanvullend de opzet en bestaan van de interne beheersmaatregelen getoetst. Uit deze werkzaamheden komen geen bevindingen.</p> <p>De BSGR heeft hiermee tevens invulling gegeven aan het aandachtspunt uit de managementletter 2018 door het proces van inkopen te beschrijven. We hebben vastgesteld dat de opzet en het bestaan van het proces toereikend zijn wat betreft de minimale functiescheidingen hierin.</p>
Kasprocedure	<p>Bij de controle is door BSGR een kasverschil geconstateerd. Dit kasverschil is veroorzaakt door timingverschil, waarbij een transactie als kas is aangeslagen maar feitelijk per pin is voldaan. Op basis van een latere kastelling blijkt geen verschil, zodat de kaspositie aansluit op de (gecorrigeerde) financiële administratie.</p> <p>Ten aanzien van de kasprocedure adviseren wij de BSGR de kastelling schriftelijk of per mail vast te leggen, zodat achteraf vastgesteld kan worden wie op welk moment de kas heeft geteld.</p> <p>Bij de bespreking hiervan is nader ingegaan op de wijze van kasbeheer en zijn de potentiële frauderisico's rond de kas besproken. Uit het gesprek blijkt een observatie ter opvolging:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op momenten kan een fors bedrag in kas zijn (circa € 10.000). Wij adviseren u actieve bewaking in te richten op dit saldo en de tijdigheid van afstorten bij de bank te bevorderen. Dit ter beperking van de gelegenheid tot het frauduleus handelen met contant geld. De BSGR geeft aan de kas af te storten wanneer het bedrag een saldo bij benadering van € 10.000 bereikt.

3.2 Top 5 aandachtspunten voor 2019

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast benoemen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie en een toekomstgerichte blik, de volgende top 5 van aandachtspunten voor het komende jaar.

1. Rapportagemomenten	Aanpassing rapportagemomenten Met ingang van 2019 vervallen de drie- en zevenmaands-rapportages binnen de BSGR en komt hiervoor in de plaats een 8-maandsrapportage. Wij willen u erop attenderen dat uw regeling financieel beheer 2014 hier nog niet op is aangepast. In deze regeling is opgenomen dat het algemeen bestuur tweemaal per jaar wordt geïnformeerd over de realisatie van de begroting. Wij adviseren u dan ook betreffende regeling hiervoor aan te passen en opnieuw vast te laten stellen, inclusief verduidelijking van de investeringsprocedure.
2. Nieuwe deelnemer	Nieuwe deelnemer 2019 zal voor de BSGR in het teken staan van de toetreding van de gemeente Leiderdorp per 1 januari 2020. Deze ontwikkeling zal de jaarrekening 2019 niet direct raken, maar zal wel een impact hebben op de organisatie.
3. Naleving aanbestedingswet	Aanbestedingen Wij hebben in de controle van de aanbestedingen geen onrechtmatigheden geconstateerd. Wel vragen wij uw aandacht voor verstrekte opdrachten in het kader van inhuur. De opdrachten zijn eerst bij de partijen uitgezet waarmee een Europees aanbestede raamovereenkomst aanwezig is. Omdat deze niet konden leveren heeft de BSGR inhuur bij andere partijen ingekocht. Dit betreffen conform de aanbestedingswet nieuwe overheidsopdrachten met een aanbestedingsplicht indien de waarde boven de drempel komt. Periodieke monitoring van de uitputting van deze contracten en tijdig anticiperen op verwachte overschrijdingen is dan ook aan te raden.
4. Vastlegging kastellingen	Kastellingen Wij hebben in de controle vastgesteld dat bij kastellingen geen proces verbaal gemaakt wordt van de kastelling, waaruit het vier-ogen-principe blijkt. Dit proces verbaal wordt momenteel niet opgemaakt en door twee personen ondertekend. Tevens vragen wij uw aandacht voor een maximering van de kaspositie en actieve afstorting hiervan.
5. Begroten investeringen	Begroten investeringen In de begroting zijn de investeringen niet expliciet opgenomen, zodat het algemeen bestuur niet expliciet gevraagd wordt akkoord te gaan met de investeringen die de BSGR verwacht te doen in enig jaar. BSGR neemt in de begroting de lasten en de investeringen tezamen op onder de lasten. De investeringen moeten afzonderlijk worden opgenomen zodat het algemeen bestuur expliciet toestemming geeft voor de gevraagde investeringen. Voor 2019 adviseren wij u deze onvolkomenheid te herstellen in de tussentijdse rapportage en alsnog goedkeuring van het algemeen bestuur hiervoor te vragen.

4. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Belastingamenwerking Gouwe-Rijnland

4.1 De jaarrekening is getrouw en rechtmatig

4.1 De jaarrekening is getrouw en rechtmatig

De jaarrekening 2018 is getrouw

Algemeen beeld

Naar aanleiding van de uitgevoerde controle zijn er geen getrouwheids- en rechtmatigheidsbevindingen die op zichzelf of gezamenlijk de controletolerantie overstijgen. Op grond hiervan concluderen wij dat het beeld in de jaarrekening zowel getrouw als rechtmatig is.

In de concept jaarrekening heeft een aanpassing plaatsgevonden omdat een investeringsfactuur dubbel was verantwoord. Wij concluderen dat geen sprake is van ongecorrigeerde controleverschillen, afgezien van een reclassificatieverschil van € 44.047 waarbij teveel debetbedragen in de crediteuren zijn gereclassificeerd naar de vorderingen. Een post die overigens ook door de organisatie was gesignaleerd. Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot de getrouwheid betekent dat de jaarrekening 2018 een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva per 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.

Overschrijding begrote automatiseringslasten € 73.785

Kredietoverschrijdingen (€ 73.785)

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid hebben wij getoetst of het algemeen bestuur de investeringen in de vorm van een investeringskrediet heeft goedgekeurd. Hiervan is in expliciete zin geen sprake, zoals ook reeds toegelicht in onderdeel 3.1 van dit verslag. De overschrijding van de uitgaven voor automatisering, bestaande uit kosten en investeringen, merken wij aan als onrechtmatig, gezien hier sprake is van meer (totale) uitgaven dan door het Algemeen Bestuur is goedgekeurd. De impact hiervan op de rechtmatigheid bedraagt € 73.785.

Zie ook ons hieruit volgend advies dat is opgenomen in onderdeel 3.1 van dit verslag.

Bijlage A: Onze controle

Bijlage A

Onze controle

Scoping: doel en object van de controle	<p>Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de BSGR, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV.</p> <p>Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 5 september 2018 met kenmerk MS/BvW/RA9571.</p>
Onafhankelijkheid	<p>Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.</p>
Continuïteit	<p>De waarderingen in de jaarrekening van de BSGR zijn gebaseerd op de veronderstelling dat de organisatie als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.</p>

Bijlage A

Onze controle

Opdracht en controleaanpak

Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging van 5 september 2018. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en de programmaverantwoording met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.

Onze controleaanpak is gebaseerd op een systeemgerichte en risicogerichte benadering, waarbij gesteund wordt op de opzet, bestaan en werking van de aanwezige administratieve organisatie en de daarin opgenomen beheersingssystemen. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals inkopen en personeelszaken. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van BSGR. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.

De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:

- Management override (beïnvloeding door management voor schattingsposten of doorbrekingen van de reguliere functiescheidingen door management)
- IT - Ongeautoriseerde handelingen
- Onbeheerste geldstroom rond belastingproces

Naar aanleiding van de controlewerkzaamheden voor bovengenoemde risico's zijn er geen zaken welke wij u moeten rapporteren, hetgeen ook blijkt uit de in onderdeel 4.1 van dit verslag gerapporteerde financiële bevindingen.

Bijlage A

Onze controle

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door het algemeen bestuur vastgestelde toleranties gehanteerd. Het algemeen bestuur heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Deze toleranties zijn conform het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO). Op basis van het BADO en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 107.950. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelsonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-

Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 11.700 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Dit grensbedrag is opgenomen in het controleprotocol. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording. Voor de WNT geldt een specifiek voorgeschreven rapporteringstolerantie die veelal lager is dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT-toleranties eveneens op correcte wijze toe.

Bijlage A

Onze controle

Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie.</p> <p>Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de onderneming. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met de directie en controller. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.</p> <p>Wij hebben aandacht besteed aan de compliance met de voor u van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voor zover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening.</p> <p>Bij die werkzaamheden hebben wij geen materiële non-compliance geconstateerd.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking	<p>De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2018.</p> <p>Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De interim-controle heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.</p>

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale onderneming bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 21 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.500 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 73.800 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl